

MI AZ, HOGY PALEOONKOLÓGIA?

Mi tehetünk a rákról, vagy mindig is velünk volt?

Első pillantásra a rákkutatás és az egyiptológia között kifejezetten nehéz lenne összefüggést találni. A tudománytörténet egyik legújabb és legérdekesebb fejezete ezzel szemben megint azt bizonyítja, hogy a valóság időnként könnyedén legyőzi a képzelőerőt.

◆ A paleo-onkológia akkor tette meg az első lépést a létezés irányába, amikor 2007-ben Kathryn Hunt washingtoni régészhallgató elkezdte rosszul érezni magát. Fölpuffadt a hasa, fáradékony lett, meghízott, pedig huszonnégy évesen aktív és sportos életet élt. Az orvosi vizsgálatok egy nagy, rosszindulatú daganatot mutattak ki a jobb petefészkén. Helyzete már csak azért is nehéz volt, mert imádott, harminchét éves nagynénje éppen azokban a hónapokban haldoklott – szintén rákban. Nehéz volt elképzelni, hogy ők, akik külsőleg és belsőleg is annyira hasonlítottak egymásra, ne ugyanúgy végezzék az elkövetkezendő hónapokban. Kathryn elhatározta, hogy nem adja meg magát, nem esik pánikba, hanem küzdeni fog. Nagynénje egyik utolsó mondata adott neki erőt: „Az én rákom nem a te rákod!”

A hosszas kemoterápia befejeztével, a nagynénje temetése után, illetve miután húsz további jóindulatú daganatot távolítottak el a hasüregéből, Kathryn újra munkába állt. Kopaszon, depressziósan, sántítva is elvonszolta magát egy egyiptomi ásatásra, amit az egyetem szervezett a hallgatóinak. A Királyok völgyében kutatták az ókori felső tízezer sírjait és életmódját. Amint kínlódva, hol reménykedve, hol elkeseredetten dolgozott, eszébe jutott, mi mindent hall ma egy átlagember a rákról. Végig gondolta azokat

a divatos kijelentéseket, amelyek szerint ez a betegség a modern civilizáció terméke, és hogy minél régebbre megyünk vissza időben, annál ritkábban találjuk a nyomait. Ezek szerint a rosszindulatú daganatok a stressz, a légszennyezettség, az élelmiszerekbe kevert adalékanyagok és más, modernkori jelenségek következményei.

Azt is tudta, hogy ez az elmélet éppen egyiptomi múmiák vizsgálata után tett szert ilyen népszerűsége. Egy vitatott hitelű 2010-es tanulmány indította el, amely azt állította, hogy ezekben a több ezer éves holttestekben alig található a rák nyomai. Belegondolt a saját esetébe: egy viszonylag gondtalan életet élő, jókedvű egyetemista lány, aki ráadásul kizárólag bioélelmiszereket fogyasztott, nem kifejezetten illett bele ebbe a mintázatba.

Gondolt egyet, aztán elkezdte összegyűjteni a korabeli esettelírásokat és más adatokat a rákos megbetegedések ókori történetéből. Ilyenekből persze elég kevés áll a kutatók rendelkezésére, ezért Kathryn kénytelen volt régészeti bizonyítékok után nézni.

Elkezdte tervszerűen felkutatni az egyiptomi leletek rákos megbetegedéseinek nyomait. Nemsokára sokan csatlakoztak hozzá, legtöbben nők. Más túlélő rákbetegek is voltak közöttük, így

összességében rengeteg motiváció és személyes elkötelezettség koncentrált a kutatásaikban. A célok hamar kikristályosodtak. Az évezredekkel ezelőtti rosszindulatú daganatok kutatása rengeteg új információt szolgáltat a mai betegek gyógyítása érdekében: a kutatóknak jobb rálátásuk lehet arra, hogyan változnak a rákot okozó génmutációk hosszú idő alatt, milyen más okai lehetnek a rosszindulatú daganatoknak, és hogyan folyik a rák evolúciója a történelmi idők folyamán. Fontos segítséget nyújthat mindez abban, hogy hatékonyabb megelőzést, pontosabb diagnosztikákat s célzottabb kezeléseket lehessen kidolgozni a jövőben.

A legrégebbi, bizonyíthatóan rosszindulatú daganat nyomait egyébként csak évekkel később, 2016-ban fedezték föl a régészek egy 1,7 millió éves, eddig azonosítatlan emberfajhoz tartozó lelet lábfejen. A csonton jól látható és beazonosítható elváltozások vannak, a betegség tehát már a történelmünk igencsak korai szakaszában is szedte az áldozatait. Ilyen leletekből viszont mindeddig elenyésző mennyiség létezik. Nem véletlenül: a rák leggyakrabban lágy szövetekben alakul ki, ezek pedig a halál után nagyon rövid idő alatt szinte nyomtalanul eltűnnek. Még a csontrákok nyomai sem mindig egyértelműek, így merészség azt állítani, hogy régen kevesebb rákos eset volt.

INFORMÁCIÓKKAL A RÁK LEGYŐZÉSÉÉRT

Kathryn Hunt nemrégiben létrehozott egy alapítványt, valamint a hozzá kapcsolódó Paleo-oncology Research Organization (Paleo-onkológiai Kutatások Szervezete) nevű kezdeményezést, amelyben régészek, onkológusok és rákkutatók igyekeznek kidolgozni ennek az új tudományágnak a szigorú, tudományos alapú kutatási módszereit. Már több, mint kétszáz esetet gyűjtöttek össze különböző korokból és kultúrákból, és konferenciát is szerveztek a témában. Ingyenesen hozzáférhető adatbázis létrehozásán dolgoznak, aminek a segítségével és bővítésével hasznos információ-tömeget lehet felhalmozni a rák legyőzése érdekében. Ez az eltökélt fiatal nő még mindig csak harminckét éves, de meglepően érett bölcsességgel áll ezekhez a sorsfordító kérdésekhez. Meg akarja tudni, valóban civilizációs betegség-e a rák, tényleg mi okozzuk-e magunknak. Gyanúja szerint nem, mivel az egyre szaporodó bizonyítékok szerint ez a betegség időtlen idők óta köztünk jár. Bár egészséges, évek óta rákmentes, és hosszú távon gondolkodik, a józansága azóta sem hagyta el. Mint egy interjúban mondta: „Nem feltétlenül gondolom, hogy amit most csinálok, közvetlenül hozzá fog járulni a rákkutatáshoz, még mielőtt meghalok. De egyszer nagyon is hozzá fog járulni. Én pedig az életem végéig ezt fogom csinálni.” ♦

SZÖVEG –
UGHY SZABINA

KÉP –
HERNÁD GÉZA

FÁJDALOM NÉLKÜL NINCS HASZON

Magyarország hosszú évtizedek óta nem volt ilyen közel ahhoz, hogy szépen csillogó érmet szerezzen a téli olimpián. Februárban a phjongcshangi világeseemény idején azonban nagy reményekkel drukkolhatunk a **Liu fivérek**nek, akiknek hála a magyar gyorskorcsolya soha nem látott diadalát éli. Lapunknak még a felkészülési időszak alatt adott interjút a testvérpár idősebb tagja, *Liu Shaolin Sándor, Sanyi*.

◆ A testvérpár édesanyja magyar, édesapja kínai, aki még harminc évvel ezelőtt választotta új hazájaként Magyarországot. A Liu fivérek számára mindkét kultúra egyformán fontos, perfekt beszélnek magyarul és kínaiul, ugyanúgy megünneplik a karácsonyt és a kínai holdújévet is. Szüleik válása óta együtt élnek, legénylakásuk kiválasztásában az volt a legfontosabb szempont, hogy mindössze negyedóra távolságnyira van a Gyakorló Jégcsarnoktól. A beszélgetés során kiderült, minden gondolatuk, szavuk, cselekedetük a gyorskorcsolya körül forog.

Rövid ideig az úszással is kísérleteztek, de mivel gyakran megbetegedtek, ezért új sportágat kerestek maguknak. 2005-ben találtak rá a gyorskorcsolyára, és az akkor tízéves Sanyi szerint szerelem volt első látásra. A sportágban való fejlődésüket egy váratlan fordulat is elősegítette. „Akkoriban Amerika, Kanada, Korea és Kína számított nagyhatalomnak ebben a sportban. 2006-ban részt vettünk a testvéremmel a budapesti felnőtt gyorskorcsolya-világbajnokságon, ahol megismerkedtünk a kínai versenyzőkkel, akik felajánlották, hogy vállalják a képzésünket. Mi pedig megragadtuk ezt a lehetőséget” – meséli Sanyi. A másfél éves tanulási időszak alatt tökéletesre fejlesztették kínai nyelvtudásukat, és a gyorskorcsolya-technikájuk is rengeteget fejlődött.

Miért nem egy sikersportot választottak, kérdezem, mire Sanyi bölcsen csak annyit mond: „Nem a sport teszi népszerűvé a sportolót, hanem a versenyzők teszik naggyá sportágat.”

Sanyi kissé fáradtan válaszol az újabb kérdésekre, érzem, hogy az edzés után inkább menne végre pihenni, hogy aztán feltöltődve jöhessen vissza a délutáni „műszakra”. Amikor ezt megemlítem neki, végre elmosolyodik: „Fárasztó, hogy a sikereimről beszéljek” – mondja viccelődve. Pedig viccet félretéve valóban volna mire büszkének lennie. A 2017-es év nagyon pozitív volt mindkettejük számára.

Összesen hét érmet nyertek testvérével, s az olimpiai kvalifikációs világcupa-sorozat mind a négy állomásán dobogós helyezést értek el. Sanyi ötször, öccse, Shaoang, becenevén Ágó kétszer állt dobogóra, előbbi két aranyat és három ezüstöt, míg utóbbi két bronzot gyűjtött. Sándor ráadásul világcupagyőztes lett 1000 méteren. „Nagyon köszönjük, hogy szeretnek minket, és sokan szurkolnak nekünk. Azért csináljuk, hogy tudjanak értünk izgulni.”

Erre a sportra születni kell, vagy inkább eltökéltnek lenni? – kérdezem, és Sanyi meglepő választ ad: „Ha látnám magam, amikor elkezdtem, akkor azt mondanám magamnak, hogy hagyjuk abba. Nincs olyan versenyző, aki mindent tökéletesen meg tud csinálni. A gyorskorcsolya egy nagyon specifikus sport, amelyet mindennap, minden egyes kis mozdulattal javítani, tökéletesíteni kell. Ha nem figyelünk oda egy hétiig egy apró változtatásra, akkor az már meglátszik

a jégen. Milliméternyi eltérésekről beszélünk, amelyek mégis óriási hatással lehetnek a teljesítményre. Szerencsére az edzők nagy segítségünkre vannak ebben. Mentálisan is nagyon nehéz ugyanazokra a dolgokra fókuszálni, amelyeket már tíz éve csinál az ember, de amikor felkelek reggel, úgy vagyok vele, hogy a legjobbat kell kihozni magamból.”

Napi hat-hét órát edzenek, Ágó mindezt érettségire készüléssel mellett. Sándor egyelőre csak a sportra koncentrálni, ő majd az olimpia után fog egyetemre jelentkezni. Általában hat óra körül kelnek, egy óra múlva már bemelegítenek, majd másfél-két órát töltenek a jégen. Ezt „száraz edzés”, követi, amikor a jégen kívül imitálják a mozdulatokat. Ha van idejük, ezt követően pihennek pár órát, majd délután háromtól kezdődik előlről az egész. Kivéve vasárnap, akkor akár nyolcig is alszanak.

Sanyi huszonkettő, testvére tizenkilenc éves. Nem bírom megállni, hogy ne faggassam arról, mégis hogyan pihennek.

„Nehezen. Azt is próbáljuk maximálisan jól csinálni.” Elárulja, hogy alig emlékszik már arra, mikor is pihent utoljára. „Talán tavaly márciusban, mivel nálunk a szezon szeptembertől márciusig tart. Márciustól május 1-ig van pihenőnk. Ez idő alatt úgy próbálunk pihenni, ahogy tudunk.” Az viszont kizárt, hogy összefussunk a Liu fivérekkel a pesti éjszakában. „Néha elmegyünk moziba, vagy megiszunk egy kávét, de ezeket a tevékenységeket is megpróbáljuk minimalizálni. Nem maradunk ki órákra. Még a ruhavásárlást is online intézzük. Bulizni néha ugyan el tudnánk menni, de mégsem tesszük meg, mert az egy hétig is kihatna a teljesítményre. Kevés idő jut a boldogságunkra” – teszi hozzá nevetve.

Az idő markában vannak ezek a fiúk, hiszen tudják, közeleg pályájuk csúcsa. Még közel tíz év lehet ebben a sportban, bár ezt nem mondja ki Sanyi, hiszen tudja jól, a gyorskorcsolya az egyik legkevésbé kiszámítható sport, sok múlik a szerencsén is, és a legidősebb versenyző sem idősebb harmincöt évnél.

Maximalizmusukat csak egyetlen dolog befolyásolja, ez pedig a testvériesség. „Amikor felmegyünk a testvéremmel a pályára, nagyon figyelünk egymásra, mivel azt szeretnénk, hogy mindketten a legjobban tudjunk teljesíteni. Néha félve vágunk neki az egésznek, hiszen tudjuk, hogy ez még nagyobb koncentrációt igényel, mint ha csak magunkra figyelnénk. Ha csak két továbbjutó hely van, és az egyikünk megnyeri a futamot, de a másik csak harmadik lesz, akkor hiába volt a nagy küzdelem, hiszen a harmadik helyezéssel egyikünk nem jutott tovább. Próbálunk olyan opciókat kitalálni, amelyeknek köszönhetően mindketten nyerni tudunk.”

A sajtótájékoztató lassan a végéhez ér, de nem adom fel, továbbra is igyekszem az elhivatott sportoló lelkéhez közelebb jutni. Sanyi Instagram-oldaláról

tudom, hogy barátnője, Elise Christie is élvonalbeli gyorskorcsolyázó. Finoman puhatolódzom afelől, hogy logisztikailag hogyan tudja a sportot és a magánéletet összeegyeztetni, mire Sanyi csak annyit válaszol egy félmosoly kíséretében: „Kitartó gyerek vagyok...”

Edzőruhája alól kikandikál néhány tetoválás. Ha jól látom, az egyik az olimpiai ötkarikát ábrázolja. „A 2014-es szocsi téli olimpia után varrattam magamra. Apu rajzolta meg a régi kínai írásokat. Azt jelentik: Fájdalom nélkül nincs haszon. Az oroszlánt Angliában tetováltattam a karomra, erős állat, ő az állatok királya. Motivál minden edzésen, és ha rá nézek, arra gondolok, hogy még keményebben is meg tudom csinálni.”

Szurkolok, hogy a 2018-as olimpia után újabb erőt adó emlék kerüljön Sanyira. ♦

hirdetés

ÖRÖMHÍR MINDENKINEK!

FIATALOKNAK
IDŐSEKNEK
CSALÁDOSOKNAK
EGYEDÜLÁLLÓKNAK

WWW.KATOLIKUSRADIO.HU • INFO@KATRADIO.HU • 06 1 255 3333

100 000 NYERTES PÁLYÁZÓ
A SIKERES MAGYARORSZÁGÉRT

Gondoskodó kezükben a jövőnk

Uniós forrásból megújulnak közösségi
tereink, jobb minőségű szolgáltatást nyújt
majd polgármesteri hivatalunk.

Gyurcsik Gáborné
Heresznye alpolgármestere

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Mezőgazdasági
Vidékfejlesztési Alap

A VIDÉKI TÉRSÉGEKBE BERUHÁZÓ EURÓPA

SZÖVEG –
LACKFI JÁNOS

VESETEK A PÓNIK ELÉ!

◆ Minden vers krimi. Lehet persze fellengzősködni, hogy a lélek fényűzése, a képzet szárnyalása, matematikai zene meg satöbbi. Ez mind igaz lehet, a vers akkor is krimi. Matematikai feladvány valami kacifántos bűnesetről. Ami történt, mindenképp törvénybe ütközik, de nem biztos, hogy jogi értelemben. Vannak annál erősebb törvények. Ha valakit megcsal a kedvese, és ügyvédi értelemben nem történt kötelezettségszegés, attól még simán összedől a világ. Ha valakit kirúgnak az állásából, minden forma szerint megy, csak egy ember önbecsülése sebződik halálra. Ha valakinek elhunynak a szülei, az a természet rendje, mégis felrobban minden.

Szóval induljunk ki abból, hogy adott egy hiányos puzzle, és mi képzeletünkkel kiegészíthetjük eleven, lüktető valósággá. Micsoda izgalmas játék!

Egyik estem után odajött egy idősebb úr, gratulált, és közölte, sokáig lelkiismeretesen követte lkertükör-rovatunkat. Mivel nyugalmazott mérnökember, azt a módszert követte, hogy elolvasta a verset, majd összeszedte róla saját gondolatait, végül elolvasta a mi esszéinket. Aztán egyszer csak földhöz csapta a lapot, és többé soha nem nézett bele ezekbe az oldalakba, mert mérhetetlenül feldühítette, hogy szinte sosem ért el „találatot”, vagyis szerinte másról szólt egy-egy szöveg, mint miszerintünk. Úgy meghökentem, hogy adós maradtam a válasszal. Mert hát épp ez az! A versnek, ennek a fura büntetnek többféle kimenetele, több elkövetője, több forgatókönyve is lehet! Ez a lényege: lezáratlan valóság, amelyet csak az olvasó zárhat le megnyugtatóan. De ő is jobban teszi, ha nyugtalanítóan zárja le.

Nézzük hát a fenti verset Columbo szemével! Nos, a bűnügy, kedves uram, roppant egyszerű. Valaki felé pónik jönnek, éhesen, nyomorultul, talán még a kezét is felfalják alma helyett. Első bűnügy: pónik faltak fel egy embert, maradványainak temetéséről később gondoskodunk. Ám a pónik valójában önnön végzetük felé tartó öregasszonyok.

Második bűnügy: homályos okokból egyesek humanoid pónikat ítétek halálra. Aztán: valaki egy autóban ül, oltalomban, másvalaki a pónirohammal néz szembe, kiszolgáltatottan. Ez persze vicces is kicsit, a pónik minilovak, nem tűnnek túl ártalmasnak. Ellenben a szívükben harag van.

Harmadik bűnügy: aki a versből beszél, már régen halott, avar alól előkerülő tetemnek mondják, lennie kell hát elkövetőnek is. A pónik tették? Az autóban ülő? Az alattomos idő, amely orvgyilkosként lopózik a fák közt? A vers szerencsére megoldatlan bűnügy, semmi nem akadályozhat hát meg benne, hogy újra és újra megkíséreljük megoldani. Vagyis marad egy csomó megválaszolatlan kérdésünk: Ki a pónik gazdája? Honnan jönnek, hová mennek és miért? Ki az, aki beszél nekünk, és miféle veszteség érte? Szerelmi? Élettani?

És még valami, kedves uram: nem lehet, hogy ezt az egészet csak álmodta? ◆

IKERTÜKÖR

Egy-egy mai vers,
a szerző külföldi, hol nő, hol férfi.
Akik rápillantanak, költők maguk is,
egy férfi és egy nő.
Ugyanaz a szöveg kétféle
arcát mutatja kétfelé...

POLLY CLARK PÓNIK NEW FOREST-BEN

Jönnek a pónik
szűk ösvényen felém,
öregasszony-tokával,
alma után harapva,
kolduslábuk lyukakat üt a sárba.
Szólítom őket, alma-
puha, sötét tenyérrel.
Melegük csipős lángnyelv,
a szaguk körülnyaldos,
patájuk gallyat roppant,
az autóban ülsz, nyugtalanul,
ők meg dobognak, hangtalanul.
Jönnek felém, szívükben
harag sötét gubanca.
Körülvesznek a csendben,
avar alól kihúzott
testet; éhes, elnyomott álmom
zúduló támadása.

»»» Szabó T. Anna fordítása

SZÖVEG –
SZABÓ T. ANNA

▼ TERMÉSZETMÁGIA

Dorombol a macska az ölemben, fészkelődik, simogatásért nyomul, haragosan nézi kopogó kezeimet a billentyűzeten, ahogy fél térdemen egyensúlyozva a laptopot próbálom megírni az elemzést erről a versről. Kis vadállat, nem bírok vele, nemcsak a melegemet szeretné, de teljes figyelmet akar, embert és élelmet egyszerre, törleszkedik, körbetáncol, dagaszt, a dorombolás egyre hangosabb, a tenyerembe nyomja a fejét, sikerül kitörölnie a bekezdést, de csakazértis újraírom, mert éppen erről akarok beszélni, erről a követelő közelségről, a testi mohóság erejéről, amit a vers mutat nekünk.

Az állatok és az ember viszonyáról van szó itt is, kimondva-kimondatlanul. Kimondva, mert a versben ábrázolt helyzet látszólag egyszerű. A dél-angliai nemzeti park, a New Forest területén élő híres pónik élelemért kuncsorognak az arra járó autósoktól, a pár egyik tagja gyanakodva a kocsiban marad, a másik talán almával kínálja őket, de megriad a lovak tokolódásától, elképzelem, hogy ezek a félvad állatok annyian vannak, hogy akár meg is ölhetik (lovak és szamarak időnként elkövetnek ilyen végzetes támadásokat emberekkel szemben – éppen New Forestben például az egyre agresszívebbé váló kolduló állatok miatt nem is engedélyezett a pónietetés).

A vers mégsem ezért nyugtalanító, hiszen az általában jámbor lovak gyilkos támadása csak sejtés, csak feltételezés. A szöveg jelenidejűsége a félelmetes: ez az egyre szűkülő kör, amely végül egy álombeli képpé sűrűsödik a halál előérzetében. Itt a varázslat, ebben a transzformatív pillanatban. Mintha az állatok emberszeme, nyers erdei szaga, zabolátlan mohósága nemcsak megijesztené, de meg is szédítené a szöveg beszélőjét, mintha egyszerre megszűnne a távolság ló és ember között. Valami mítikus, mágikus átalakulás történik, ahol nincs különbség test és test, élet és halál közt – maga a vadság jelenik meg itt, a lombok mögött ott leleskedik a pogány erdő-isten, a híres Zöldember, körülötte a szelídíthetetlen szatírokkal. Az avar alól kiásott tetem ősi áldozatokat idéz, a terület őslakóinak természetbékítő, véres szokásait. Jelenidőben nyílik meg a múltidő, hirtelen megérezzük, hogy a jégkorszak idejétől ezen a vidéken élő póniké az erdőmező, embernek itt semmi keresnivalója, és a lovak ősi joga, hogy megegyék, amit találnak. Jaj a naiv betolakodóknak! Ráadásul sejteni lehet a szövegből („öregasszony-tokával”), hogy ezek a mohó lovak itt mind nőtények, sokuk bizonytalanság, szaporodnak és sokasodnak, és haragszanak a területüket bitorló, őket birtokolni akaró emberre, aki ebben az álomszerűen derengő természeti környezetben egyszerre ráébred saját sebezhetőségére és mulandóságára, kicsiségére a természet követelő, vad erejével szemben – ahogy pár perc után én is viszolyogni kezdem a macskám kíméletlen közlekedésétől. A határok elmosódása mindig rémülettel tölti el az embert – épp ezért kell az irodalomnak rámutatnia, rákérdeznie ezekre a pillanatokra, hogy a félelmeinken és határainkon túllépve megérthessük végre, kik vagyunk. ♦

SZÖVEG –
DÉR KATALIN klasszika-filológus

SOROZAT –
BIBLIA ÉS IRODALOM

PSYCHOANALYSIS CHRISTIANA

*Mint a bókos szentek állnak a fülkében
kívülről a szemnek kifaragva szépen,
de befelé, hol a falnak fordul hátok,
csak darabos szikla s durva törés tátog:
ilyen szentek vagyunk mi!*

*Micsoda ős szirtből vágta ki lelkünket,
hogy bús darabjai még érdesen csüngnek,
érdesen, szennyesen s félig születetlen,
hova nem süt a nap, hova nem fér a szem?
Krisztus urunk, segíts meg!*

*Hallottunk ájtatos, régi faragókat,
kik mindent egyforma türelemmel róttak,
nem törődve, ki mit lát belőle s mit nem:
tudva, hogy mindent lát gazdájuk, az Isten.
Bár ilyenek lennénk mi!*

*(Babits Mihály:
Psychoanalysis christiana, részlet)*

◆ Az 1920-as években, amikor Babits a költeményt írta, Sigmund Freud elmélete valóságos divatörületté vált a vallástalan, szkeptikus vagy félkeresztény, kultúrkeresztény európai városi polgárság és értelmiség köreiben. A cím szerint a vers is a pszichoanalízis valamiféle keresztény változata lenne. A költő egy fülkeszobrot nézeget, amelyeket templomok külső falához illesztve ma is gyakran látunk. Az első versszak szobra a barokk korra jellemző; a barokk mesterek csak a mű elülső, látható részét faragták ki nagy műgonddal, beérve a külső látszattal, a falnak forduló hátsó, a szemlélő számára láthatatlan részt megmunkálatlanul hagyták. A harmadik strófa „ájtatos régi faragói”, a gótika művészei ellenben szobraik minden részletét egyforma műgonddal alkották meg. A kétféle művészi hozzáállás Babitsnál kétféle emberi magatartást, két radikálisan ellentétes életszemléletet jelképez. Az emberek többsége ma is, az első versszakhoz hasonlóan, olyan szobrása életének, aki csak lénye külső, mások számára látható részével törődik, egyetlen célja, hogy másoknak tessen: „ilyen szentek vagyunk mi”. Életünk szerepekből áll, maszkokat viselünk, kifelé szépnek, jónak mutatjuk magunkat, de mennyi ebben a hamisság, tettetés és önáltatás! Sokkal ritkább a harmadik strófa régi művészeihez hasonló, teljes lényét vállaló ember, aki tudja, hogy Isten látja őt, olyanak, amilyen, látja azt is, ami benne nem szép, nem jó. Tudatában van annak, hogy úgy kell egykor Isten elé állnia, amint van – ezért földi életében is neki, nem embereknek akar megfelelni.

A kétféle embertípus szembeállítása a versbeli alaphelyzet. A költő a második versszakban kíméletlen szavakkal mutatja be az ember titkolt belvilágát,

Dombormű a Santa Maria degli Angeli e dei Martiri („Az angyalok és mártírok Szűz Máriajának temploma”) ajtaján, Róma, Olaszország

„a lélek bús darabjait”, amint „érdesen, szennyesen, félig születetlen”, félkész, nyers állapotban csüggnek az emberben. Legtöbben mélységesen titkolják ezt a bensőt, oda ne érjen senki tekintete, ne lássa senki. A freudi pszichoanalízisben az volt különösen megrázó, hogy a kezelése során napvilágra kerültek a személyiség legmélyebb rétegének e vad, állatias, sötét, szennyes vonásai, olyan dolgok, amelyeket a páciens sem tudott magáról, ahová nem engedett bepillantani senkit, önmagát sem. Freud feltárta ezeket, de változást elérni, igazán, teljesen, végső érvénnyel meggyógyítani senkit nem tudott, mert tartós világosságot bocsátani ebbe a mélyrétegbe ő sem volt képes. Erre egyedül Isten képes.

Igen, mondja Freud és a költő, ilyen az emberi természet: borzalmas, ijesztő, szennyes, sötét. De muszáj-e, hogy az ember ezzel a szörnyeteg-önmagával legyen azonos? Nem. Ez igencsak féloldalas képe az embernek, mert Freud nem teszi hozzá, hogy amiről ő beszél, az nem AZ EMBER, hanem a bűn utáni úgynevezett természetes ember, a megváltatlan ember a maga bűnre hajló természetével. Ám senkinek sem kötelező azonosnak maradnia ezzel a részével. Szabadon azonosulhatunk ama másik emberrel is, akit a Biblia *belső emberünknek* nevez, akit a legnagyobb művész, Isten formál bennünk, lassan, türelmesen, ha hagyjuk. Ha pedig így teszünk, akkor ez a *belső ember*, mint Pál apostol mondja, napról napra megújul, erősödik a Szentlélek által. ♦

12 részes sorozatunkban az Arany-émlékévet ünnepeelve kortárs írók és költők Arany János által inspirált műveit közöljük a hozzájuk készített vizuális újraértelmezéssel együtt.

Melyik vers alakjára emlékeztet a vonuló tömegben álló sánta Sanyi? Játsszon velünk! Küldje el a helyes választ a hónap utolsó napjáig a szerkesztoseg@kepmas.hu e-mail-címre! Instagram-játék! Ha pedig van hozzá kedve és ihlete, hozza létre az eredeti vershez kapcsolódó képi alkotását, és töltsse fel #aranykepmas megjelöléssel Instagram-oldalára. Sorsolás a következő hónap első munkanapján. A nyertest e-mailben értesítjük, nyereménye Lackfi János és Szabó T. Anna „lkertükör” című kötete.

KÖLTÖZTETŐK

Két férfi, vállukon átfűzött hevederekkel, egy hosszú komódot cipel felfelé egy panelház harmadik emeletére. Bakancsuk fekete csíkokat húz a fényes linóleumon. Mögöttük aggódó tekintettel egy idős nő tördeli kezét.

– Hogy gyűlölöm én a koloniált! Amilyen csúnya, legalább annyira nehéz.

– Ne olyan hangosan, meghallja.

– Ez? Ugyan már. Az előbb is hiába kérdeztem tőle, hogy hol van a WC, rá se bagózott. Csak azt mondogatta, hogy az a fehér váza roppant értékes, bánjunk vele nagyon óvatosan.

– Jól van, na. Nincs már más hátra ezenkívül, csak az a kanapé. Azt már, mint a tollpíhét, fölkapjuk, közben még egy angolkeringőt is eltáncolhatunk a parketten.

– Ne röhögtesd, mert elejtem ezt a szart.

Az utcára kiérve, a teherautó mellett cigarettára gyújtanak. Csak egy béleletlen, sötétkék melóskabát van rajtuk. Kimelegedett testük szinte gőzölög a hideg februárban.

– Te, a múltkor láttam a Sanyit.

– A Fehér Sanyit?

– Azt, azt. Ott állt a Nyugati aluljárójában, a nyakába akasztva valami aranyfelvásárlós hirdetés, tisztára, mint valami kaloda. Mankózik, talán így is marad. Egyik lábáról a másikra ácsorgott egy szál koszos pulcsiban, pedig jócskán mínuszok voltak akkor is, hiába öntötte magából a pékség azt a jó szagú meleget. Tiszta hajléktalanformája volt, esküszöm. Az orra is vörösen felpuffadt.

– Lehet, hogy a hidegtől.

– Ugyan már. Aki utcára kerül, az előbb-utóbb úgyis inni kezd. Mi mászt tehetne?

Persze engem nem érdekel, ha kérnek tőlem egy kis aprót, adok nekik, még mondom is, aztán valami jobbféle piát vegyél belőle.

– Emlékszel, tavaly, abban a dög melegben... Az a fekete pianínó, amit a negyedikről cipeltünk le, az tette tönkre. Volt vagy 250 kiló,

hiába mondta a Kiszőnök, hogy bírni fogjuk hárman is. Hát nem bírtuk. Szerencsétlen Sanyi meg, pedig hát sérve volt, tudtuk jól, mégis keménykedett, hogy bírja majd, bírja majd, aztán reccs. Komolyan mondom, hallottam, ahogy megszakadt benne az ideg.

– Végkielégítés, táppénz, irodai munka, persze, ígért neki aztán mindent a Kiszőnök, amikor a Sanyi még olvasni is alig tud. Most meg ott van az aluljáróban, szórólapokat osztogat.

Elnyomják a teherautó gumiján a csikkeket, és a csatorna rácsai közé ejtik azokat. Zsebre tett kézzel néznek maguk elé mindketten.

– Nem látogatjuk meg? Megkérdezni, mit tudom én, mi van vele.

– Aztán mit mondanánk neki, hogy mi még gyűrjük az ipart?

– Nem tudom, meghívhatnánk egy felesre.

Vagy csak lessük meg, lehet, hogy már nincs is ott.

– Hülye vagy.

– Van ott egy jó gyrosos is, meghívlak.

Mintha a semmibe nézne, úgy pásztázza tekintetével a tömeget. A prostituáltak tengő-lengő járkálása között világos célok és irányok. Ki munkába megy, ki hazafelé rohan, ki a gyerekért, ki első randevúra készül, kezében az egy szál kötelező vörös rózsával. Többségük kezében mobil, fel sem néznek belőle, és mikor valakivel összeütköznek, mintha álomból ébrednének. Turisták guruló bőröndökkel, hevesen mutogatva tódulnak ki a mozgólépcsőről. Egyikük kiveri Sanyi kezéből az összes szórólapot. Sanyi csak áll, nem indul el a huzatban kavargó fecnik után. Arra sincsen semmi kedve, hogy összekapkodja őket. Elgémberedett kézfejét lehelgeti, majd bedugja melegedni hóna alá, a verőérhez közel. ♦

HÉVIZEINK LEGENDÁJA

Vajon pusztá megérzéseire hagyatkozott, vagy aprólékos hírszerzői jelentéseket mérlegelve döntött Árpád apánk a Vereckei-hágó tetején a Kárpát-medence sorsáról? Akárhogy is történt, utódjaiként csak örülhetünk döntésének. Elég csak arra gondolnunk, hogy a mai Magyarország területének 80 százaléka alatt gazdag termálvízrétegek rejtőznek. Bár a világon egyedülálló adottsággal napjainkban már kitűnően gazdálkodunk, volt idő, amikor a föld alól előtörő misztikus gázok és forró víző források inkább csak legendákat generáltak. A februári borongós, hideg napok tökéletesek, hogy ásványi anyagokban gazdag vizeinkben gyógyuljon test és lélek, és fürdőink történelmével és legendáival is megismerkedjünk.

- ◆ Honfoglaló őseink a meleg víző források közelében hozták létre első településeiket, és bár tisztában voltak a termálvizek egyes gyógyhatásaival, csak a lovaikat fürdették ezekben. Ez a johannita lovagok érkezésével változott, akik több kórházat is építettek Budán, a Margit-sziget északi részén gőzölgő kénes forrásokkal pedig leprásokat gyógyítottak az 1200-as évek elejétől. Fürdőink Zsigmond király uralkodása idején (1387–1437) nemzetközi hírnevet szereztek, ugyanis ekkoriban Buda a Német-Római Birodalom egyik központja is volt, így sok külföldi vendég megfordult az országban. Mátyás király idejében tovább virágzott a fürdőkultúra, tőkélyre azonban a törökök fejlesztették a hódoltság idején, becslések szerint 75 fürdőt építettek szerte az országban.

A 18. század közepén kezdtek kiépülni vidéki fürdőhelyeink, Balfon 1772-ben épült fürdőház, és ebben az időben hozta létre Festetics György is az első, tutajokra épített fürdőt Hévízen. A kiegyezés után kibontakozó polgárosodás újabb lendületet adott, ekkor lett Budapest a magyar fürdőélet központja, de vidéken is sok gyógyszálló épült ekkor.

A világháborúkat követő időszakban szétesett fürdőkultúránk, de a célzott fúrások, vagy a kőolajkutatók eredményeként felszínre törő források (pl. Hajdúszoboszló, Zalakaros), majd a rendszerváltozás utáni turizmusfejlesztés újra fellendítette az ország legfőbb turisztikai vonzerejét. Az elmúlt évek célzott fejlesztéseinek köszönhetően a magyar fürdők ma ismét a legmagasabb színvonalat képviselik.

Hévízi Tófürdő

HAZÁNKBAN JELENLEG 274 MINŐSÍTETT ÁSVÁNYVÍZ ÉS 270 MINŐSÍTETT GYÓGVÍZ TALÁLHATÓ, EZZEL A LEGNAGYOBB TERMÁLHATALMAK KÖZÖTT VAGYUNK A VILÁGON. RAJTUNK KÍVÜL IZLAND, JAPÁN, AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK, OLASZORSZÁG, KÍNA ÉS ÚJ-ZÉLAND RENDELKEZIK A LEGNAGYOBB HÉVÍZKÉSZLETEKKEL. AZ OK A KÁRPÁT-MEDENCE GEOLÓGIAI ADOTTSÁGA: ITT UGYANIS MINTEGY 10 KILOMÉTERREL VÉKONYABB A FÖLDKÉREG A VILÁGÁTLAGNÁL, EBBŐL ADÓDÓAN SOKKAL KISEBB MÉLYSÉGBŐL LEHET KINYERNI A VIZET. TALÁN SZINTÉN A VÉKONY FÖLDKÉREGNEK KÖSZÖNHETŐ AZ A KEVÉSBÉ ISMERT TÉNY, HOGY AZ ITTENI HÉVIZEK GYÓGVÁSZATI, BALNEOLÓGIAI HATÁSAIKAT TEKINTVE KIEMELKEDŐEK A VILÁGON.

LEGENDÁK FÖLDJÉN

Mi néhány korabeli legendát hívunk kedvcsinálónak egy februári hévizes kiruccanáshoz. Az utazás megtervezéséhez szépen szerkesztett, áttekinthető segítséget ad a hellomagyarorszag.hu.

Egy leendő császár gyógyulása

Egy mélyen hívő dajka Szűz Máriához imádkozott, hogy egy lebévult gyermeket meggyógyítson. A Szűz a kérést meghallgatva forrást fakasztott, amelyben a dajka megfüröszttötte a gyermeket, aki meg is gyógyult, majd egészségesen felcseperedve ő lett Flavius Theodosius, a Római Birodalom egyik legnagyobb hatású császára. Ő állította meg a keresztényüldözést és tette államvallássá a keresztény hitet. A forrás azóta is táplálja a Hévízi-tavat.

Tipp: Hévízről érdemes kerékpárral felfedezni Keszthelyt vagy a Kis-Balaton nádrengetegét, szállásként pedig az alsópáhoki Kolping Hotelt ajánljuk.

Harkányi Gyógy- és Strandfürdő

Miskolctapolcai Barlangfürdő

A LUSTA UNOKA

Görömbölyön élt egy sütőasszony, akinek a sok sütéstől egyszer úgy megfájdult a keze, hogy már sütni sem bírt. Végső elkéseredésében így szólt lustácska unokájához: „Hallottam, hogy Tapolcán, Miskolc mellett láttak egy forrásban egy varázsserejű, fehér kígyót, amely egy hosszú barlang mélyén rejtőzik. Hozz nekem egy korsónyit abból a vízből! Ez minden reményem a gyógyulásra.”

A lány először úgy gondolta, jó lesz egy közelebbi kútból való víz is. Talált is egy nagyobb pocsolyát, de amikor hazafelé igyekezett, egy fehér kígyó elállta az útját a kapuban: „Nem engedlek be, amíg az igazi vizet el nem hozod!”. A lány ijedten sarkon fordult, és meg sem állt a tapolcai barlangig. Csodák csodájára ott úszott a víz színén a fehér kígyó. Merített hát egy korsónyit, és amint a nagymama megmosta kezét a vízben, elmúlt a fájdalma.

Tipp: Ebédhez ajánljuk Encsen az Anyukám Mondtát (50 km gépkocsival, előzetes foglalás ajánlott, www.anyukammondata.hu), szálláshoz pedig az Avalon Resort&Spa finn rönkházait (avalonresort.hu)

LÁNYMENTŐ KAKASOK

A Harsányi-hegy tövében egy vén özvegyasszony élt gyönyörű leányával, akire szemet vetett az ördög. Miután az asszony nem akarta neki adni leányát, teljesíthetetlen feladatot eszelt ki: ha kakasszóig felszántja a hegy szikláit, övé lehet a lány. Az ördög erre befogott az ekéje elé egy tucat fekete macskát, és nekifogott a munkának. Alig néhány óra telt el az éjszakából, és az ördög már majdnem az egész hegyet felszántotta. Akkor az asszony berohant a tyúkólba, és kukorékolni kezdett, amire a falu összes kakasa is felébredt. Meghallotta az ördög is, azt hitte, reggel van, így haragjában messzire hajította az ekét, és

futásnak eredt. Az eke Beremendnél esett le, s amint leért, hegyvé változott (ez ma a Beremendi-rög), az ördög bocskorából futás közben kihullt göröngyök a Harsányi-hegyet a Tenkes-heggyel összekötő dombsorok, a félig felszántott hegy pedig a Szársomlyó déli lejtője (ezért is hívják „ördögszántásnak”). Ahol pedig eltűnt a föld mélyére igavonó állataival együtt, bűdös (kénzagú) meleg víz tört fel, amely azóta is bugyog: ez a harkányi gyógyvíz.

Tipp: Harkány a Villányi-borvidék része, remek pinceprogramokkal, a közeli Mohácson pedig érdemes átugrani a busójárársra (február 8–13., www.mohacsibusojaras.hu). ♦

MINDENKINEK JÁR ÉVI KÉT FÜRDŐKÚRA

A Magyarországon biztosítottak és az egészségügyi szolgáltatásra jogosultak (nem csupán a nyugdíjasok!) szakorvosi beutalóval (például reumatológus, ortopéd- vagy mozgásszervi rehabilitációs szakorvos) naptári évenként összesen két kúrát vehetnek igénybe, amely kúránként általában 15 kezelésből (alkalomból) áll. A terápia keretében nem csak a gyógyvízes medence áldásos hatásait élvezhetjük, regenerálódásunkhoz – orvosi javallattól függően – a gyógymasszázs, a vízi torna, a súlyfürdő, a víz alatti vízszugármasszázs (tangentor) vagy az iszappakolás is hozzájárulhat. A társadalombiztosítással támogatott ellátások díjának önrésze – amit nekünk, fogyasztóknak kell fizetni – rendkívül kedvezményes, de fürdőnként eltérő lehet.

REJTÉLYES TÖRTÉNELEM

MŰVELŐDÉSTÖRTÉNETI SOROZAT A VÁRKERT BAZÁRBAN

Január 25. - Az avarok és a nagyszentmiklósi kincs nyomában

Február 22. - Kik és miért bombázták Kassát?

Március 29. - A 48-as nemzedék nagy szerelmei és különös „szívzúrjai”

Április 26. - Erzsébet, a magyarok boldogtalan királynéja

Május 31. - Rudolf trónörökös titka

A témák szakértőivel Csorba László történész beszélget.

Várkert Bazár, Testőrpalota (1013 Budapest, Ybl Miklós tér 2.) Vetítőterem

További információ és jegyvásárlás:

varkertbazar.hu

VÁRKERT
BAZÁR

FEBRUÁRI KIMENŐ

CZIFFRA FESZTIVÁL

A fesztivál alapküldetése, hogy Cziffra György magas művészi színvonalú életművét, zenei és szellemi hagyatékát méltóképpen megőrizze és ápolja, illetve folytassa azt a fiatal művészeket felkaroló munkát, amely a zongoraművész életében oly nagy hangsúlyt kapott. Fellép többek között Miklósa Erika, Presser Gábor, Szakcsi Lakatos Béla, a Hot Jazz Band és Sárközi Lajos Junior Prima-díjas prímás a zenekarával. Idén is hallhatjuk a Cziffra Fesztivál Kamarazenekar koncertjét, és nem marad el a Jövő generációja című koncert sem, ahol a kiemelkedő fiatal művészek kapnak lehetőséget a bemutatkozásra.

Budapest, MOM Kulturális Központ, Zeneakadémia, MŰPA, 2018. február 19–27.

Hot Jazz Band

ESSZENCIA PRODUKCIÓ: ELINDULTUNK A NAGY ÚTRA

Az Esszencia egy olyan különleges formáció, amelynek tagjai a népzene, a jazz, illetve a klasszikus zene

világában önállóan is kiemelkedő teljesítményt nyújtó előadó- és zeneművészek. Céljuk, hogy a klasszikus és jazz műfajokat elegyítsék a világon egyedülálló népzenei motívumkincsünkkel. A koncertekről, fesztiválokról már ismert formációnak ez az első lemeze.

A HALHATATLANSÁGRA VÁGYÓ KIRÁLYFI

A Vaskakas Bábszínház új előadása egy magyar népmese alapján készült. Egy királynak egyetlen fia volt. A király sokat remélt ettől a fiútól, kitaníttatta, aztán elküldte külső országokat látni, hallani, tapasztalni. Oda is országolt a fiú több esztendeig, míg végre az apja kívánságára hazatelepedett, de a sok járásban-kelésben egészen elváltozott a természete, gondolkodó, szomorkodó lett. Amikor az apja megkérdezte, mi bántja, azt válaszolta: „Az a gondolat szomorít, hogy minden embernek meg kell halnia. Szeretnék egy olyan birodalmat felfedezni, ahol a halálnak nincs hatalma. Elhatároztam magamban, hogy ha a lábam térdig vásík is, addig megyek, míg ilyen találok”.

Győr, Vaskakas Bábszínház, 2018. február 18.

IRODALMI KÁVÉHÁZ

Az Óbudai Kulturális Központ ezen az esten kávéházzá alakul, ahol kellemes hangulatban, kávé és tea mellett, az asztalokon elhelyezett irodalmi étlapról lehet rendelni. Verspincérek: Mácsai Pál és Huzella Péter. Moderátor: Kurucz Éva.

Budapest, Óbudai Kulturális Központ, 2018. február 16.

MISZTRÁL 20

A Misztrál együttes két koncerttel ünnepli fennállásának 20. évfordulóját. A kóruskoncerteken Tóth Árpád karnagy vezetésével fellép a Csíkszerda kórus, illetve a korábbi zenésztársak is.

MOM Kulturális Központ, 2018. február 13. és 14.

FRANZ KAFKA: AZ ÁTVÁLTOZÁS

Az Örkény Színház új előadásának kerete és alapja a címadó novella, zenei, álomszerű szerkezetében más Kafka-művek motívumait is felhasználja, hogy a burleszk, az ironia és – az Örkény műveivel is szoros rokonságban álló – groteszk segítségével oldja a szorongást nevetéssé.

Budapest, Örkény Színház, 2018. február 4., 16. és 26.

SZÖVEG –
LACKFI JÁNOS

SOROZAT –
FRISS FORGÁCSOK

ÉDESEK. MOSTOHÁK

◆ Azt hiszem, magyar pesszimizmusunk kinőhetetlen. Egyre rosszabbul megy a világ sora, nyakunkon a válság, a jégkorszak meg a felmelegedés, ha nem vették volna észre, a telek sem igazi telek, a nyarak sem igazi nyarak, az őszről ne is beszéljünk! Egyre több a tragédia, a derekam is jobban sajog az utóbbi időben, a tyúkszemem jelzi a cunamit, az epegőrcseim meg a sugárkatasztrófát. Mindegy, az ISIS holnap úgyszólván kibombáz a lakásomból, tartós tejet, retúrjegyet már nem veszek, nem vagyok én pesszimista, csak realista.

Sajnos akadnak szép számmal gyűlölködők, de ha a képükbe ordítunk, hogy NE GYŰLÖLKÖDJ, TE ROHADÉK!, azzal csak szítjuk bennük és magunkban a haragot. Ugyanígy retentő visszás és gyomorforgató, ha a rettegők félelmét fokozni próbáljuk. S az sem biztosan jó megoldás, ha egy bögő, beijedt kiskölköt emberesen megrázunk, mondván, NE FÉLJ MÁR!

Az a baj, hogy egy-két jelszó alapján ítélünk meg, szavazunk és szavaztatunk retentő komplex helyzeteket. Az aktív politizálókat idegesíti a sok szempont, a pró és kontra érvek serege. Rögtön árulást, sumákolást orrontanak mindenben, inkább üstöllést színt kell vallani, ki kivel van. Ez most nem az értelmiségi elmélkedés ideje! Talpra, magyar! Gátra, legény! Barikádra, haver, az anyád istállóját!

De, minden kor és minden idő az értelmiségi elmélkedés ideje IS. Ha tatárjárás van, nyilván menekülni vagy harcolni

kell. Ha '56 van, nyilván utcára kell menni, vagy dolgozni egy új világért. De közben sosem szabad feladni a szüntelen rákérdezés elvét, mert másként nagyon esélyes, hogy embertelenné, gyorskonyhán kisütött szlogeneket bőfőgő bábukká válunk.

A Nyugaton munkát vállaló, ott élő magyarságot, annak értékes, elszánt kis közösségeit megismerve még jobban sajnálom, hogy az erről folyó közbeszéd pusztán érzelmi alapú. Vagy írunk egy ríkatós nótát, hogy aszongya, „gyere haza, kiiismagyaaar”, vagy szemrehányást teszünk a rongyembereknek, „kik hazájukat a vészben elhagyák”, tadááám, vagy pedig cinikusodunk, hogy jól tették, nem is lehet itt élni, trágádomb ez a hely! Önmagában nem gondolnám bajnak, ha egy ország csápjait nyújtogatja külföldre, és vannak hídközösségek a legkülönbözőbb helyeken. Csak ezzel is kellene kezdeni valamit. Nem véletlen, hogy nagyobb magyar könnyűzenei együttesek rendszeresen végigjárják ezeket a nyugati szórványokat, ők felismerték az idő szavát. Jó lenne olyan arcát mutatni az itthoni valóságnak, hogy az eltávozottak ne frusztrációként éljék meg a hátszínüket, hanem Túró Rudin és rántott húson túl mást is igényeljenek otthonról. Tudom például, hogy Facebook-oldalomon keresztül (s nyilván más kulturális portálok révén is), sokan tartják a kulturális kapcsolatot az anyaországgal. Jó lenne édesnek lenni, nem mostohának. ◆

hirdetés

KÉRJÜK, TÁMOGASSA ALAPÍTVÁNYUNKAT ADÓJA 1%-ÁVAL!

SZENT István RÁDIÓ

A kedvezményezett adószáma:
18578726-2-10

A kedvezményezett neve:
Magyar Katolikus Rádió Alapítvány

Eger 91,8 - Miskolc 95,1 - Encs 95,4 - Gyöngyös 102,2 - Hatvan 94,0 - Sátoraljaújhely 90,6 - Tokaj 101,8 - Törökszentmiklós 96,4

A nagymenők **műtárgyi** alapokban is tartják a pénzüket.

Hogyan lesz egy **olajfestmény** generációkon átívelő befektetés?

GYŰJTŐ

Hasznos tippek minden szerdán
a Trend FM-en 15.30-tól

> **Hallgassa további
érdekességeikért**
a kultúra és befektetés világából

TREND FM 94.2
Gazdaság és Kultúra

www.trendfm.hu

ÚJPALOTAI KÉPMÁS-ESTEK MEGHÍVÓ

HELYSZÍN:
KIKÖTŐ, 1156 BUDAPEST, SZÁRAZNÁD U. 5.

BESZÉLJÜNK AZ APÁKRÓL IS!

Az anyákról sokat beszélünk,
de az apákról mintha elfeledkeznénk.
Pedig ma már fontos kutatások mutatják
az apa nélkül fölnövő nemzedékek sérüléseit.

Vendég: **LÉDER LÁSZLÓ**
az Apafüzetek és a Nagyszülő füzet szerzője
Moderátor: **Szám Kati**, a Képmás főszerkesztője

Időpont: **2018.**
02.16.
PÉNTEK

**A RENDEZVÉNYEN VALÓ RÉSZVÉTEL INGYENES,
DE ELŐZETES REGISZTRÁCIÓHOZ KÖTÖTT.
BELÉPŐ EGY KÉPMÁS MAGAZIN,
AMELY A HELYSZÍNESEN IS MEGVÁSÁROLHATÓ.**

TOVÁBBI INFORMÁCIÓ:
+ 36 1 365 1414
SZERKESZTOSEG@KEPMAS.HU

ONLINE REGISZTRÁCIÓ: KEPMAS.HU/KEPMAS-EST

RENDEZŐ:
› stílusos › bátor › elkötelezett

KÖZREMŰKÖDŐ:
› Média a Családért Alapítvány

TÁMOGATÓ:

SZÖVEG –
MIRTSE ÁRON, zoológus

SOROZAT –
VADÁLLATOK KÖZELRŐL

ÁLLATI MASZKABÁL

A február a farsangi karneválok időszaka, ilyenkor sokan jelmezbe bújnak. Az állatvilágban egész évben tart a farsangi szezon: sok élőlény egész életében álruhát visel, másnak igyekszik látszani, mint ami valójában. Csak a cél itt nem a szórakozás, hanem a túlélés.

- ◆ Mimikrinek hívják azt a jelenséget, amikor egy élőlény igyekszik valami mást utánozni. A legtöbb esetben arra törekszik, hogy láthatatlanná váljon, idomuljon a környezetéhez, de előfordulhat az is, hogy az átverés célja éppen az elrettentés, a blöff: ártalmatlan jószágok igyekeznek minél ijesztőbbnek, veszélyesebbnek tűnni. Legtöbbször a zsákmánnyá válást igyekeznek így elkerülni az állatok, de az sem példa nélküli, hogy maga a ragadozó folyamodik a mimikri eszközéhez a sikeresebb vadászat kedvéért, sőt, egyéb célja is lehet az alakoskodásnak. Vizuális lény lévén, az embernek általában a látvány jut erről eszébe: a mimikri legismertebb példái a színekhez, formákhoz kötődnek. De mesésik olyan is, hogy az egyik élőlény a másik hangját vagy akár szagát utánozza, céljának elérése érdekében.

SZÍNRŐL SZÍNRE

A legegyszerűbb példája a mimikrinek a rejtőszínezet. A legtöbb állat igyekszik beleolvadni a környezetébe, mert láthatatlanná válni egyszerűbb és kevésbé fárasztó, mint elmenekülni az üldözők elől. Nagyon sok állat van, amely tökélyre fejlesztette ezt az eltűnési trükköt. A fészken kotló tőkésréce-tojót vagy a fatörzshöz simulva nappali pihenőjét töltő macskabaglyot még néhány lépésnyi távolságból is nehéz észrevenni, pedig ők még változtatni sem tudják a tollazatuk színét. Az igazán profi színészkedők erre is képesek: a levelibéka például a fa lombján ülve zöld lesz, míg a fatörzsön szürkésbarnára változik. Megtévesztheti azonban a tapintóérzéke: a sima felület levelet jelent számára, a rücskös pedig kérget, függetlenül attól, hogy ténylegesen milyen a színe.

A POLIP JELMEZE

A színváltoztatás legismertebb példája a kaméleon, amely azonban nem feltétlenül az álcázás érdekében vált színt: sokszor inkább a hangulatát fejezi ki a színével, mintázatával. Bármilyen színt azonban a közhiedelemmel ellentétben a kaméleon sem tud felvenni: minden fajnak megvan a jellemző készlete, amelyből gazdálkodhat. Sokkal inkább a környezetbe olvadás határozza meg az anoliszok színét: ezek a kis leguánfélék a szemeiket is úgy forgatják, mint a kaméleonok (Dél-Amerikában őket nevezik kaméleonnak), viszont a lábujjaikon tapadólemezeket viselnek, mint a gekkók. Kevésbé köztudott, hogy a polip is nagy átváltozóművész: nemcsak a színeit tudja pillanatok alatt cserélni, hanem még a testfelületét is képes megváltoztatni: lehet sima vagy rücskös, attól függően, hogy milyen közegben kell láthatatlanná válnia.

A NÖVÉNY, AMI ÁLLAT

Nemcsak a színezet szolgálhatja az álcázást, hanem a formák is. Talán a leglátványosabb ilyen maskarákat az ízeltlábúak világában találjuk. A növényutánzó-sáskák egészen meghökkentő módon tudnak idomulni a növényekhez, amelyeken élnek, de más rovarcsoportokban, így az egyenesszárnyúak (a tényleges sáskák és szöcskék), illetve az imádkozósáskák közt is bőven akadnak, amelyek a megszólalásig hasonlítanak valamilyen növényi részre: levélre, gallyra, kéregre vagy virágra, esetleg zuzmóra. A virágok kelyhében élő karolópókok is láthatatlanul állnak lesben, a nektárért érkező, gyanútlan rovarokat várva. Sok rovarnak még a viselkedése is a megtévesztést segíti: ha rájuk fújunk, ringatózni kezdenek, mint a levél a szélben, némelyik botsáska pedig veszély esetén a lábait a testéhez szorítva, megmerevedve a földre pottyan, mint egy fadarab.

ELTŰNÉS VAGY FELTŰNÉS?

Más maskarák célja nem a láthatatlanság, hanem éppen ellenkezőleg: felhívni a figyelmet valamire – többnyire olyasmire, ami nincs, vagy legalábbis nem ott. Sok állat visel hamis szemeket, általában a testük hátsó részén, azt az érzetet keltve a hátulról közeledőben, hogy figyelik őt. A pávaszemes lepkék még nyitják és csukják is ilyenkor a szárnyaikat, mintha pislognának, és a rajtuk látható szemfoltok mérete jóval nagyobb állatot sejtet, mint amekkorák valójában. Az sem ritka, hogy egy ártalmatlan állat valamely veszedelmes, mérges rokonának jelmezébe bújjik: a zengőlégy vagy a darázslepke sárga-fekete keresztcsíkjaival fullánkos darázsra emlékeztet, az amerikai királlysiklók pedig a mérges korallkígyók színezetét utánozzák, csak a színek sorrendje más – de ez még az emberek közül is csak a hozzáértőknek tűnik fel.

Egyes kígyók és gyíkok farkának formája a fejükére emlékeztet: mintha elől-hátul fejük lenne. Veszély esetén a farkukat felemelik, hogy inkább azt érje a támadás, mint a sebezhetőbb valódi fejuket.

Nemcsak az állatok álcázhatják magukat, hanem a növények is. Egyes szárazságtűrő, sivatagi növények vizet raktározó, vaskos levelei kavicsokra emlékeztetnek, így próbálják elkerülni azt, hogy a szomjas állatok leleljék őket. Számos orchidea rovarnak látszó virágaival vonzza oda az adott rovarfaj példányait, hogy azok megporozzák őket.

India őserdeiben az erdőt járó vagy az ültetvényeken dolgozó bennszülöttek gyakran álarcot erősítenek a tarkójukra, hogy visszarettentsék a tigrist, amely szemtől szemben ritkán támad az emberre.

A szagok is felhasználhatók megtevesztésre. A boglárkalepke hernyója a hangyák feromonjaihoz hasonló szagot árasztva éri el, hogy a szorgos dolgozók becipeljék a boly menedékébe, és ott ellássák ennivalóval, míg végül bebábozódik, és kifejlett lepkévé alakul át. A világ legnagyobb virágjaként ismert Rafflesia pedig méteres átmérőjű kelyhével gyönyörű ugyan, de elviselhetetlen dögszagot áraszt – ugyanis nem méhek, hanem legyek porozzák be.

MAJOMÁLARCOK

Vannak olyan állatok is, amelyek mintha tényleg farsangi álarcot hordanának. A madagaszkári félmajmok közül egyedülként nappali életmódot folytató gyűrűsfarkú maki, azaz katta a szeme körül visel báli álarcra emlékeztető „napszemüveget”. Napfürdőzéskor a sötét szín elnyeli a fénysugarakat, amelyek így nem verődnek vissza a szemébe a környező szőrzetről. A gorilla rezzenéstelen ábrázata ugyanakkor olyan, mint valami törzsi maszk, miközben a csimpánz mimikája igen gazdag. A különbség magyarázata a két faj eltérő családmodelljében rejlik: a csimpánzok hatalmas csapataiban bonyolult társadalmi élet zajlik, az arcnak tehát ki kell fejeznie a változatos érzelmeket. A gorillacsaládban a rangsor stabil, nincs szükség grimaszolásra. A hím mandrill elképesztően színes pofája pedig azt a célt szolgálja, hogy a sötét őserdőben is messziről észrevehessék a csapattagok vagy a vetélytársak – tarka álarcával egész biztosan dobogós helyezést érne el az állatok farsangi jelmezversenyén. ♦

SZÖVEG –
PÁCZAI TAMÁS

SOROZAT –
TERMÉSZETKÖZELBEN

JÓ KUVIK IS HOLTIG TANUL

Az elmúlt hónapokban ebben a rovatban végigszurkoltuk az egyre népszerűbb Comedy Wildlife Photography Awards 2017-es döntőjét, amelyen az elmúlt év legviccesebb természetfotói versenyeztek. Decembéri számunkban az éjféltől misére totyogó pingvineket, a januárban a szafarirepülő bálmuló zsiráfokat mutattuk be. A nyertes végül igazi bombameglepetés lett!

◆ A digitális fényképezőgépek a természetfotózás világában is óriási változást, fejlődést hoztak. A technikai újítások olyan – korábban lehetetlennek gondolt – eszközöket adtak a fotósok kezébe, amelyek segítségével az állatvilágot merőben új perspektívákból, kiváló minőségben tudják bemutatni. Drónokkal, mobiltelefonról távirányított fényképezőgépekkel, fény- és ultrahangcsapdákkal közelíthetik meg a félénkebb állatokat, a rendkívül fényérzékeny képérzékelőknek hála pedig eddig soha nem látott részletességgel mutatják be a csillagos égbolt szépségeit. A legnagyobb pályázatokon dömping van a bravúrosabbnál bravúrosabb felvételekből, és bár túltás azt állítani, hogy unalomba fullad a technikai precizitás, egy-egy nagyobb kiállítás megtekintése után tényleg úgy érezhetjük, hogy jobb fotókat már lehetetlen készíteni.

Talán ezért is lett évek alatt az egyik legnépszerűbb természetfotós pályázat a Comedy Wildlife, ahol nem a technikai bravúr vagy az esztétika, hanem a humor a legfőbb mérce. A három szempontot mégis tökéletesen ötvözte a Biatorbágyi Fotóklub tagja, **Kércz Tibor**, amikor az itt látható fényképén a hazánkban őshonos kuvikfiókák egy vicces pillanatát örökítette meg, így büszkén jelenthetjük, hogy titkos favoritunk nyerte a Comedy Wildlife 2017-es nagydíját!

Kércz Tibor vegyész mérnök 2013-ban vett részt egy természetfotós tanfolyamon, azóta szenvedélye a fotózás. Az elmúlt években számos hazai és nemzetközi díjat nyert, többek közt a 2016-os Fine Art Photography Awards-on Vadvilág-kategóriában különdíjjal értékelte a zsűri „Japán téli vadvilága” című fotósorozatát. Munkáit kiállításokon és Facebook-oldalán tekinthetjük meg. ◆

Kép: Profimedia - Red Dot

Nálunk minden nap új élmény Vár!

TAVASZI HÉTKÖZNAPOK ÉS ÜNNEPEK SÜMEGEN

Aktív kikapcsolódás, történelmi környezet • megfizethető ár,
4 csillag superior minőség • egyedi élmények, családi pihenés
• kalandozás az időben - egészen a középkorig!

Tavaszi feltöltődés és ünnepi kikapcsolódás?

Mindkettő még fantasztikus előfoglalási kedvezménnyel foglalható:
hétköznapi kényeztetés... • csodálatos wellness fürdő... • középkori hangulat... • történelmi programok... • ...a Hotel Kapitány★★★★superior Wellness-ben!

**Tavaszi hétköznapok • 2 vagy 3 éjszaka félpanzióval,
lovagi torna bemutatóval már 13 900 Ft/fő/éj-től!**

Márciusi Ifjak • Ünnepi ajánlat, már 59 900 Ft/fő/3 éj-től!

A kedvezmények visszavonásig érvényesek, bővebb csomaginfo: www.hotelkapitany.hu

Legyen részese Ön is egy középkori varázslatnak, vegyen részt lovagi torna bemutónkon, kóstolja meg az ínycsiklandó középkori lakomát, fedezze fel velünk egy csodás középkori vár rejtélyei, ismerje meg e távoli kor életét, a középkori mindennapokat, harcokat, és közben pihenjen szállodánkban!

Hotel Kapitány★★★★superior Wellness

8330 Sümeg, Tóth Tivadar u. 19. • Tel./Fax: +36 87 550 166 • +36 87 550 167

E-mail: sales@hotelkapitany.hu • foglalas@hotelkapitany.hu • www.hotelkapitany.hu

Bárki beszállhat

Magyar
Állampapír

Magyar Állampapír

allampapir.hu

A **10-féle befektetési lehetőségnek** köszönhetően a Magyar Állampapír **mindenki számára** ideális megtakarítási forma. Pénzét 6 hónaptól 10 évig terjedő futamidőre, **magas kamatozással** kötheti le. Összegtől függetlenül állami garancia nyújtotta **biztonság**.

Keresse a **Magyar Államkincstár**, a **Magyar Posta** és **egyeb bankok** fiókhálózatában!

Jelen tájékoztatás a tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. törvény vonatkozó rendelkezései alapján kereskedelmi kommunikációnak minősül, és nem tekinthető ajánlattételnek, teljes körű tájékoztatásnak, befektetési vagy adótanácsadásnak.

ZAMPÉD

stílusos, bátor, elkötelezett

VECSEI H. MIKLÓS

„BADA ZOLTÁN A BÁTÝÁM,
SZÜLETÉSEM ÓTA
JÓBARÁTOK VAGYUNK.
BADÓNAK HÍVJUK,
REFLEXOLÓGUS
TALPMASSZÓRKÉNT
DOLGOZIK AZ ÓBUDAI
REHABILITÁCIÓS
ÉS FOGLALKOZTATÓ
KÖZPONTBAN”

nka

Nemzeti Kulturális Alap